

HANDBOEK BOEKHOUDEN

ENKELVOUDIG BOEKHOUDEN BOEKHOUDEN VOOR DE ZELFSTANDIGE ONDERNEMER EN DE KLEINE VZW

Em. prof. dr. Erik De Lembre
Prof. dr. Patricia Everaert
Prof. dr. Jan Verhoeye

Tweede editie

Handboek Boekhouden. Enkelvoudig boekhouden – Boekhouden voor de zelfstandige ondernemer en de kleine vzw.
Tweede editie
Erik De Lembre, Patricia Everaert en Jan Verhoeye

© 2016 Intersentia
Antwerpen – Cambridge
www.intersentia.be

ISBN 978-94-000-0627-0
D/2016/7849/19
NUR 786

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

Voorwoord

'Handboek boekhouden, een reeks in financiële rapportering'

De eerste uitgave van *Handboek Boekhouden* dateert van 1977. De doelstelling van het werk (destijds één boekdeel) was de praktische toepassing van de toenmalige wet van 17 juli 1975 op de boekhouding en de jaarrekening van ondernemingen te ondersteunen. Het *Handboek Boekhouden* beoogt een gedegen theoretische benadering te koppelen aan een praktische handleiding (met veel voorbeelden) en richt zich daardoor tot zowel het onderwijs als de praktijk.

In het boek *Belgisch boekhoudrecht* worden de algemeen aanvaarde boekhoudbeginselen en financiële rapporteringstandaarden behandeld en wordt er gedetailleerd nagegaan op welke wijze de wettelijke bepalingen eraan voldoen. Dit boek omvat dan ook een gedetailleerde beschrijving van de regelgeving inzake boekhouden en financiële rapportering in België (inclusief de adviezen van de Commissie voor Boekhoudkundige Normen).

In het boek *Enkelvoudig boekhouden* wordt de boekhouding en financiële rapportering van kleine ondernemingen en zeer kleine verenigingen en stichtingen gedetailleerd onderzocht en geïllustreerd. Het betreft hier ondernemingen en entiteiten die niet het dubbel boekhouden moeten toepassen en dus hun boekhouding op een eenvoudige wijze kunnen voeren (genoemd de enkelvoudige boekhouding).

Het boek *Dubbel boekhouden* richt zich tot ondernemingen die een volledige boekhouding moeten voeren en een jaarrekening moeten opmaken volgens de wettelijk opgelegde schema's. Veel aandacht wordt geschonken aan de logische samenhang tussen balans, resultatenrekening en resultaatverwerking. Ook de boekhoudtechniek komt aan bod, zodat de lezer met deze basisbeginselen inzicht krijgt in accounting en de opmaak van de jaarrekening. Daarbij worden ook de meest voorkomende transacties van een onderneming besproken en vertaald naar boekhoudkundige termen in de vereiste journaalposten. Zo komen onder meer aan bod: de aankoopcyclus, de verkoopcyclus, de innings- en betalingscyclus, de personeelscyclus, de investeringscyclus, de financieringscyclus en de afsluiting van de boekhouding op jaareinde. Dit boek wordt beschouwd als een inleiding op het boek *Vennootschapsboekhouden*.

Het boek *Basisboekhouden. Van begin- tot eindbalans* is een vereenvoudigde versie van *Dubbel boekhouden*, gericht op het begrijpen van de dagelijkse verrichtingen en de boekhoudkundige verwerking ervan.

Het handboek *Vennootschapsboekhouden* omvat de gedetailleerde studie van elk van de rubrieken voorzien in de jaarrekening van de onderneming. Zowel waarderingsregels, betekenis van de transacties als boekhoudkundige verwerking verbonden aan een rubriek worden grondig behandeld en uitvoerig geïllustreerd.

lustreerd met voorbeelden. Ook de adviezen van de Commissie voor Boekhoudkundige Normen (CBN) worden behandeld.

Op basis van dit boek zal de lezer ertoe in staat zijn, op een concrete manier een jaarrekening conform het Belgisch boekhoudrecht op te stellen.

Het handboek *IFRS* behandelt de IFRS-standaarden op een gedetailleerde wijze en de in het XBRL-schema voorkomende rubrieken worden besproken. Daarbij worden er IFRS-toepassingen gegeven die overeenstemmen met de toepassingen die in boek 4 behandeld worden. Daardoor blijkt op een duidelijke wijze het verschil tussen het Belgische boekhoudrecht en de toepassing van de IFRS.

Het handboek *Consolidatie* sluit de reeks af via een grondige analyse van de geconsolideerde jaarrekening van zowel beursgenoteerde als niet-beursgenoteerde ondernemingen in België. Zowel de eisen vervat in de verplichting om te consolideren, de techniek van het consolideren, als de rubrieken van de geconsolideerde jaarrekening – voor zover verschillend van de individuele jaarrekening – worden uitvoerig behandeld.

Elk individueel deel van de reeks vermeldt de auteurs die meegewerkt hebben aan de uitgave.

De auteurs
2016

Inleiding

Het is een algemeen geldende regel dat de administratieve kosten die verbonden zijn aan het voeren van een boekhouding, in evenwicht moeten blijven met het nut dat het oplevert.

Als gevolg hiervan heeft men 'kleine' ondernemingen en entiteiten vrijgesteld van het voeren van een dubbele boekhouding.

Er werd een aangepast registratiestelsel voorzien dat enerzijds toelaat de verrichtingen op te volgen en anderzijds ook toelaat om per einde van een werkingsjaar inzicht te hebben in de bezittingen, schulden, rechten en verplichtingen.

In dit boek behandelen we dit vereenvoudigd systeem zowel voor ondernemingen als voor verenigingen zonder winstoogmerk en stichtingen.

Prof. dr. Erik De Lembre
2016

Inhoud

DEEL 1. DE REGISTRATIE IN DE KLEINE ONDERNEMING.....	1
HOOFDSTUK 1	
DE KLEINE ONDERNEMING	3
1 KLEINE ONDERNEMING VOLGENS DE BOEKHOUDWETGEVING	4
1.1 De juridische vorm van de onderneming.....	4
1.2 De grootte van de onderneming (art. 1-3 KB 12 september 1983).....	4
1.3 Beperking van activiteiten	4
2 VERPLICHTINGEN DIE VOORTVLOEIEN UIT DE BOEKHOUDWETGEVING.....	5
2.1 Algemeen principe	5
2.2 Verantwoordingsstukken.....	5
2.3 Inschrijven in boeken.....	6
2.4 Inventaris	6
2.5 Vormvoorwaarden van de boeken (art. III.87 WER)	7
2.5.1 Nummering per blad, per soort, een doorlopende reeks, duidelijke vermelding van de soort	7
2.5.2 De materiële continuïteit, de regelmatigheid en de onveranderlijkheid van de bladen moet gewaarborgd zijn.....	7
2.5.3 Materiële vorm	7
2.5.3.1 <i>Boeken via geïnformatiseerde systemen</i>	7
2.5.3.2 <i>Boeken schriftelijk gehouden door middel van ingebonden of ingenaaide registers</i>	7
2.6 Bewaring	8
HOOFDSTUK 2	
BELASTING OVER DE TOEGEVOEGDE WAARDE	9
1 BASISBEGRIPPEN BIJ TOEPASSING VAN DE BTW	10
1.1 Belasting over de toegevoegde waarde.....	10
1.2 Maatstaf van heffing	14
1.3 Btw-tarief.....	15
1.4 Belastingdrager	16

1.5	Belastingplichtigen	16
1.6	Plaats van levering	17
1.7	Belastbare handelingen	18
1.7.1	Invoer en uitvoer	18
1.7.2	Intracommunautaire verwerving en levering	19
1.7.2.1	<i>Goederen</i>	19
1.7.2.2	<i>Diensten</i>	19
1.8	Enkele bijzondere aspecten	20
1.8.1	Van btw vrijgestelde handelingen	20
1.8.2	Gemengd belastingplichtige	20
1.8.3	Niet-aftrekbare btw	21
1.8.4	Werk in onroerende staat – Medecontractant	21
2	ADMINISTRATIEVE BTW-VERPLICHTINGEN	22
2.1	Aanvraag van btw-identificatienummer	22
2.2	Houden van boeken (volgens de btw-wetgeving)	22
2.3	Btw-verplichtingen: algemeen	23
2.3.1	Ondernemingen die ervoor opteren geen btw-verplichtingen op te nemen	23
2.3.2	Overige ondernemingen binnen de ‘ondernemingen artikel 5’	23
2.4	Vorm van het indienen van de btw-aangiftes en de listings	24
2.5	De btw-aangifte in detail	25
2.5.1	Kader I: Algemene inlichtingen	26
2.5.2	Kader II: Uitgaande handelingen	27
2.5.3	Kader III: Inkomende handelingen	31
2.5.4	Kader IV: Verschuldigde btw	34
2.5.5	Kader V: Aftrekbare btw	37
2.5.6	Kader VI: Saldo	38
2.5.7	Kader VII: Voorschot	39
2.5.8	Kader VIII: Nihil klantenlisting	39
2.5.9	Kader IX: Datum en handtekening	40
2.6	Modellen	42
3	BIBLIOGRAFIE	51
HOOFDSTUK 3		
ADMINISTRATIEVE ORGANISATIE VAN DE ‘KLEINE ONDERNEMING’:		
HET HOUDEN VAN DE BOEKEN		
		53
1	INLEIDEND OVERZICHT	54
2	ADMINISTRATIE VAN DE AANKOPEN EN HET AANKOOPBOEK	54
2.1	Principe	54
2.2	Verwerking	54
2.3	Documenten	55

3	ADMINISTRATIE VAN DE VERKOPEN EN HET VERKOOPBOEK	59
3.1	Verkopen waarvoor een factuur wordt opgemaakt.....	59
3.1.1	Verwerking	59
3.1.2	Documenten.....	60
3.2	Verkopen waarvoor geen factuur wordt opgemaakt.....	64
3.2.1	Principe.....	64
3.2.2	Verwerking	64
3.2.2.1	<i>Registratie inningen wegens verkoop van goederen en diensten</i>	64
3.2.2.2	<i>Registratie in het kasboek en het verkoopboek</i>	65
3.3	Onttrekkingen voor andere doeleinden dan het bedrijf.....	66
4	ADMINISTRATIE VAN DE MUTATIES IN HET KASBOEK.....	66
4.1	Kasontvangsten	66
4.2	Kasuitgaven	67
4.3	Documenten.....	68
5	ADMINISTRATIE VAN DE VERRICHTINGEN MET KREDIETINSTELLINGEN EN HET (DE) FINANCIËLE DAGBOEK(EN)	75
5.1	Principe.....	75
5.2	Verwerking	75
5.3	Voorbeeld financieel dagboek.....	76
6	HET HOUDEN VAN DE BOEKEN	78
HOOFDSTUK 4		
DE INVENTARIS EN DE BESCHRIJVENDE STAAT		79
1	WETTELIJKE BEPALING	80
2	PRAKTISCHE UITVOERING VAN DE INVENTARIS.....	80
2.1	Datum.....	80
2.2	Inventarisgegevens die men kan afleiden uit de boeken	80
2.2.1	Kas en financiële middelen.....	80
2.2.2	Schulden aan leveranciers en vorderingen op klanten	80
2.3	Andere elementen van de inventaris.....	81
2.3.1	Vaste activa	81
2.3.2	Vorraden.....	81
2.3.3	Overige vorderingen.....	81
2.3.4	Overige schulden (en opgenomen leningen)	82
2.4	Resultaat van de inventaris.....	82

HOOFDSTUK 5		
	RESULTAATBEPALING	83
1	BRUTOMARGE.....	84
2	NETTORESULTAAT	85
3	SAMENVATTING.....	86
 HOOFDSTUK 6		
	UITGEWERKTE GEVALSTUDIE.....	87
 HOOFDSTUK 7		
	OPGAVEN	105
1	THEORIE	106
2	PRAKTIJK.....	107
2.1	Btw-systeem.....	107
2.2	Enkelvoudige registratie: verkopen – aankopen.....	107
2.3	Enkelvoudige registratie: bankverrichtingen	108
2.4	Enkelvoudige registratie: kasverrichtingen	110
2.5	Enkelvoudige registratie: financiële verrichtingen.....	111
2.6	Enkelvoudige registratie: dagboeken	112
2.7	Enkelvoudige registratie: dagboeken	113
2.8	Enkelvoudige registratie: volledige cyclus.....	114
2.9	Enkelvoudige registratie: volledige cyclus.....	116
2.10	Resultaatbepaling.....	117
2.11	Brutowinstmarge per product.....	118
2.12	Enkelvoudige registratie inclusief resultaatbepaling.....	118
 DEEL 2. DE REGISTRATIE IN DE KLEINE VZW		121
 HOOFDSTUK 8		
	KLEINE VERENIGINGEN ZONDER WINSTOOGMERK.....	123
1	BEGRIJF.....	124
2	WANNEER IS EEN VERENIGING KLEIN?	125
2.1	Boekjaar	125
2.2	Werknemers	125
2.3	Ontvangsten	125

2.4	Balanstotaal	125
2.5	Vaststellen van het voldoen aan de criteria	126
2.6	Het keuzeregime	126
3	WAARUIT BESTAAT DE VEREENVOUDIGDE BOEKHOUDING VAN DE KLEINE VERENIGING?	126
3.1	Ongesplitst dagboek	126
3.2	Jaarrekening.....	129
3.3	Interne transparantie.....	133
3.4	Externe transparantie.....	133
3.5	Relatie vereenvoudigde boekhouding tot het budget	133
3.6	Vanaf wanneer moet de kleine vzw de vereenvoudigde boekhouding toepassen?.....	134
HOOFDSTUK 9		
HET ONGESPLITSTE DAGBOEK EN DE STAAT VAN ONTVANGSTEN EN UITGAVEN		
		135
1	ALGEMENE BESCHRIJVING VAN HET ONGESPLITSTE DAGBOEK.....	136
2	EEN DAGBOEK OF MEERDERE DAGBOEKEN.....	138
3	OMSCHRIJVING VAN DE SOORTEN ONTVANGSTEN	140
4	OMSCHRIJVING VAN DE SOORTEN UITGAVEN	140
5	ALGEMENE BESCHRIJVING VAN DE STAAT VAN ONTVANGSTEN EN UITGAVEN.....	142
HOOFDSTUK 10		
INVENTARIS, WAARDERINGSREGELS EN STAAT VAN HET VERMOGEN		
		143
1	INVENTARIS ALS BASISVERPLICHTING	144
2	WAARDERINGSREGELS ALS MIDDEL OM DE INVENTARIS TE KUNNEN OPMAKEN	146
3	VASTLEGGING VAN DE WAARDERINGSREGELS IN DE TOELICHTING	148
4	DE STAAT VAN HET VERMOGEN (BEZITTINGEN, SCHULDEN, RECHTEN EN VERBINTENISSEN)	149
4.1	Minimumindeling van de bezittingen	150
4.1.1	Onroerende goederen	150
4.1.2	Machines.....	150
4.1.3	Roerende goederen en rollend materieel.....	151

4.1.4	Vorraden	151
4.1.5	Vorderingen	151
4.1.6	Geldbeleggingen	151
4.1.7	Liquiditeiten	151
4.1.8	Andere activa	151
4.2	Schulden	152
4.2.1	Financiële schulden	152
4.2.2	Schulden ten aanzien van leveranciers	152
4.2.3	Schulden ten aanzien van leden	152
4.2.4	Fiscale, salariële en sociale schulden	152
4.2.5	Andere schulden	152
4.3	Rechten	152
4.3.1	Beloofde subsidies	152
4.3.2	Beloofde schenkingen	152
4.3.3	Andere rechten	153
4.4	Verbintenissen	153
4.4.1	Hypotheken en hypotheekbeloften	153
4.4.2	Andere verbintenissen	153
5	BIJKOMENDE INLICHTINGEN	153
HOOFDSTUK 11		
DE JAARREKENING VAN DE KLEINE VERENIGING		155
HOOFDSTUK 12		
GEVALSTUDIE		157
1	INLEIDING	158
2	DE BOEKHOUDING VAN VC DE SJOTTERS	158
3	FINANCIËLE VERRICHTINGEN	161
3.1	In kas 1 in januari 2010	161
3.2	In kas 2 in januari 2010	161
3.3	Op de bank in januari 2010	161
3.4	Op de termijnrekening in januari 2010	162
4	BESPREKING VAN DE DIVERSE GEGEVENS	162
5	VOORBESCHOUWINGEN EN TIPS BIJ HET OPMAKEN VAN HET DAGBOEK	168
5.1	Het beginsel van de interne controle en de volledigheid van de registraties	168
5.2	De nummering van de registraties	169

6	STAAT VAN HET VERMOGEN	169
7	UITGEWERKTE BIJLAGEN.....	170
	TOELICHTING.....	174
1	SAMENVATTING VAN DE WAARDERINGSREGELS	174
1.1	Algemene waarderingsregels.....	174
1.2	Waarderingsregels met betrekking tot de inventaris en de staat van het vermogen.....	174
2	AANPASSING VAN DE WAARDERINGSREGELS	175
3	BIJKOMENDE INLICHTINGEN.....	175
4	RECHTEN EN VERBINTENISSEN DIE MOEILIK KUNNEN WORDEN GEKWANTIFICEERD.....	175
5	LIJST VAN BRUIKBARE WEBSITES	176